Ho Chi Minh

hapishane günlüğü
şiirler

Çevirenler: Süheyla Kaya - Emirhan Oğuz

AYRINTI

ŞİİR

Ho Chi Minh (1890-1969)

Devrimci, politikacı, şair ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin ilk başkanı. 1890'da orta Vietnam'daki Annam bölgesinde doğdu. Gerçek adı Nguyen Sinh Cung'du. Erken yaşlarda başlayan siyasal hayatı onu polis takibi ve baskısından kaçınmak için gizliliğe geçmeye ve sayısız takma ad kullanmaya zorladı. "Ho Chi Minh" adı "aydınlatan, ışığa kavuşturan" anlamına gelir. Yirmi iki yaşında, Londra'ya gelene kadar bir Fransız gemisinde hamal olarak seyahat etti. Londra'da üç yıl kaldıktan sonra uluslararası işçi hareketinin birçok lideriyle tanıştığı Paris'e gitti. Fransız Sosyalist Partisi'ne katıldı ve 1919'da Versailles Konferansı'nda Çinhindi'nin sömürge ülkeleri için eşitlik çağrısında bulundu. Daha sonra, Komünist Enternasyonal'in kongrelerine katıldığı Rusya'ya geçti. Sonrasında Çin'e gitti ve burada Komünist Parti ile ilişki kurdu. 1927'de milliyetçi Çan Kay Şek komünistlere büyük bir katliamla ihanet ettiğinde, Ho Chi Minh kıyımdan kurtulmayı başardı. Çin'de ve o dönemki adlarıyla Burma ve Siam'da dönüşümlü olarak devrimci grupların örgütlenmesine katıldı. 1930'da Vietnam (Çinhindi) Komünist Partisi'nin kuruluşunda yer aldı. Fransızlar tarafından gıyabında idama mahkûm edildi. 1941'de Vietnam Bağımsızlık Cephesi'nin (Viet Minh) kuruluşunu ilan etti. 1942'de, Japon işgaline karşı birleşik mücadele için görüşmelerde bulunmak amacıyla gittiği Çin sınırında milliyetçi Kuomintang'ın polisi tarafından hapse atıldı. Ünlü *Hapishane Günlüğü*'nü oluşturan şiirlerini yazdığı bir yıldan fazla süren tutukluluğunun ardından serbest bırakıldı. Ayrılışından yirmi sekiz yıl sonra ülkesine dönerek Japon işgalcilere karşı gerilla mücadelesini başlattı. 1945 yılında ülkenin bağımsızlığını kazanmasının ardından sosyalist işçi ve köylü devleti Vietnam Demokratik Cumhuriyeti kuruldu. Fransız sömürgecilerin savaşla karşılık vermesi üzerine dokuz yıl sürecek yeni bağımsızlık savaşı başladı. 1954'te Fransızlara karşı kazanılan büyük zaferin ardından Ho Chi Minh, Vietnam Devlet Başkanı ilan edildi. Bağımsızlık ve demokrasi sürecinin onuncu yılında, sömürgeciliğin dünya jandarmalığı rolünü üstlenmiş ve Güney Vietnam hükümetinin hamiliğini yapan ABD doğrudan savaşa dâhil oldu. Amerika'nın 1964'ten 1968'e kadar süren bombardıman savaşına karşı direnişi ve Güney Vietnam'daki ulusal kurtuluş cephesi Vietkong'un efsanevi mücadelesiyle Ho Chi Minh bütün dünyada kurtuluş hareketlerinin sembolü haline geldi ve bağımsızlık mücadelesi veren sömürge ülke halkları nezdinde büyük önder sıfatıyla selamlandı. Başkan Ho Chi Minh, beş milyona yakın Vietnamlının yaşamını kaybettiği savaşın büyük zaferle sonuçlanışını göremedi. Geçirdiği kalp krizi sonucu 2 Eylül 1969'da yetmiş dokuz yaşında yaşamını yitirdi.

Hapishane Günlüğü, Ho Chi Minh'in 1942 yılının Ağustos ayında Vietnam-Çin sınırını geçerken Kuomintang'ın sınır muhafızları tarafından tutuklanarak insanlık dışı koşullar altında bir hapishaneden diğerine sürüldüğü bir yıldan uzun esaret döneminin yazınsal ürünüdür. Muhafızların dikkatini çekmemek için özellikle onların konuştuğu klasik Çince ile yazılan *Hapishane Günlüğü*, otuza yakın dünya diline çevrilmiş ve "Vietnam Ulusal Hazinesi" sıfatıyla anılmaktadır.

Süheyla Kaya

1955 Eskişehir doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Almanya'da tamamladı. 1975 yılında Türkiye'ye döndükten sonra sosyalizm ve toplumsal mücadeleler kuram ve tarihine odaklanan çok sayıda yapıtı Türkçeye kazandırdı. *Brecht'in Lai-Tu'su* (Ruth Berlau), *Birçok Hayat Yaşadım* (Aleksandra Kollontay), *Duvardaki Sarmaşık Gibi* (Mauricio Rosencof – E. Fernandez Huidobro) *Devrim Taciri: İttihat ve Terakki'nin Bolşevik Teorisyeni Parvus Efendi* (Winfried B. Scharlau - Zbynek A. Zeman), *Ulrike Meinhof: Üzgün Olmaktansa Öfkeli Olmayı Yeğlerim* (Alois Prinz) gibi biyografiler yanında; Hermann Broch'un *Büyülenme*, Peter Handke'nin *Solak Kadın*, 2004 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Elfriede Jelinek'in *Piyanist* ve Judith Kuckart'ın Ayrıntı Edebiyat dizisinde yayımlanan *Silahı Seçmek* (2016) romanları Kaya'nın çevirileri arasındadır. Çocuk Edebiyatı alanında da onlarca kitabın çevirisine imza atmış olan Süheyla Kaya, R.M. Rilke'nin Ayrıntı Şiir dizisinde yayımlanan başyapıtı *Duino Ağıtları*'nın da çevirmenidir.

Emirhan Oğuz

1958 İstanbul doğumlu. *Ateş Hırsızları Söylencesi* adlı kitabı 1987 Akademi Kitabevi Şiir Ödülü ve 1988 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü'ne değer görüldü. *Yanardağ Güncesi: El Salvador'da Edebiyat ve Devrim* (1990) isimli derleme-çeviri çalışması ve *Ermeni Tabusu* (1993) çevirisinin de içinde yer aldığı bazı çalışmaları 90'lı yıllarda kitap olarak yayımlandı. Oğuz'un, *Ateş Hırsızları Söylencesi*'nden yirmi küsur yıl sonra yayımladığı *Myndos Geçişi* (2009) adlı ikinci kitabı 2010 Altın Portakal Şiir Ödülü'ne değer görülmüş, Ödülün geleneksel sempozyumunda sunulan bildiriler *Emirhan Oğuz Şiiri ve Myndos Geçişi* (2011) adıyla ayrıca kitaplaştırılmıştır. Sonia Sanchez'in yayınevimizden yayımlanan *Şiir Şarkı Haiku* kitabının da (2021, Efrahim Nevzat'la birlikte) çevirmeni olan Emirhan Oğuz, kurulduğu 2014 yılından bu yana Ayrıntı Şiir dizisinin yayın yönetmenliğini yapmaktadır.

Ho Chi Minh

Hapishane Günlüğü

Şiirler

Ayrıntı: 1570
Şiir Dizisi: 53

Hapishane Günlüğü
Şiirler
Ho Chi Minh

Kitabın Orjinal Adı
Nhat Ky Trong Tu / Prison Diary

Çevirenler
Süheyla Kaya - Emirhan Oğuz

Translated from the English version *Prison Diary*,
published and held the copyright by The Gioi Publisher
(Ho Chi Minh, *Prison Diary*, Thế giới Publishers, 17th edition, Ha Noi, 2019)

Yayıma Hazırlayan
Saliha Nazlı Kaya

Son Okuma
Efrahim Nevzat

Bu kitabın Türkçe yayım hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir.

İllüstrasyon
Betül Sinanoğlu

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Hazırlık ve Uygulama
Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen, Esin Tapan

Baskı ve Cilt
Ali Laçin - Barış Matbaa-Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No. 286
Topkapı/Zeytinburnu - İstanbul - Tel. 0212 567 11 00
Sertifika No: 46277

Birinci Basım: *İstanbul, 2022*

ISBN 978-605-314-566-0
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hocapaşa Mah. Dervişler Sok. Dirikoçlar İş Hanı
No: 1 Kat: 5 Sirkeci – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Ho Chi Minh

Hapishane Günlüğü

Şiirler

Çevirenler: Süheyla Kaya - Emirhan Oğuz

Sunuş

Vietnamlı "gazeteci Nguyen Ai Quoc", 29 Ağustos 1942 günü mihmandarıyla birlikte Çin sınırını geçerken "kâğıtlarındaki usulsüzlük" nedeniyle tutuklandı. Elli yaşındaki bu çelimsiz ve hasta görünümlü adam "suçunun ne olduğu" kendisine tam da belirtilmeden on beş ay boyunca hapishaneden hapishaneye gezdirilecek, sıradan mahkûm arkadaşlarıyla birlikte "çekmediği eziyet" kalmayacaktı.

Nguyen Ai Quoc, 10 Eylül 1943'te serbest bırakıldığında eşyaları arasında mavi kapaklı küçük bir de defter bulunuyordu. Sonraki yıllarda çok ünlü olacak bu defterin kapağında, zincirlerden kurtulmak arzusunun resmedildiği havaya kaldırılmış iki el ve klasik Çin ideogramlarıyla yazılmış şu dört dize görülüyordu:

Hapishanededir bedenin, / ruhu hapsetmekse ne mümkün. / Güçlü ve soğukkanlı olunmalı / büyük şeyler başarmak için!

Milliyetçi Kuomintang hükümeti, gerçekte Vietnamlı misafirin kim olduğunu baştan beri biliyordu. Gençlik yıllarından beri yaşamını *"büyük şeyler başarmak için"* siyasal mücadele içinde geçirmiş olan bu ufak tefek adam, bir süre önce sömürgecileri ülkesinden kovmak amacıyla ulusal halk güçlerini büyük bir çatı altında topla-

mış olan Viet Minh bağımsızlık cephesinin başkanıydı. Japonların birkaç yıl içinde kovulmasından sonra kurulan Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin ilk başkanı ve o tarihe kadar kullandığı otuz kadar "savaş ismi"nden sonra artık "Ho Chi Minh" adıyla anılacak olan millî kurtuluş savaşı önderinin bizzat kendisi...

***

Nguyen Ai Quoc'un şüphe uyandırmayan mütevazı defteri, salıverilmesinden sonra gittiği "*Batı dağlarının sırtından*" başlayarak birçok başka dağı gezdi, yoksul köylülerin sazdan kulübelerine konuk oldu, gerilla kamplarında yağmurlardan ve yaylım ateşlerinden sakınıldı, elden ele aktarılarak korunup zaman içinde tıpkı yazarı gibi çağın söylenlerinden biri haline geldi.

Defter, 1945'te Vietnam diline aktarılışından çok zaman sonra 1960'ta Fransızcaya çevrilerek *Carnet de Prison* (Hapishane Defteri) adıyla yayımlandı. Bunu *Prison Diary* (Hapishane Günlüğü) adıyla aktarılan İngilizce çevirisi takip etti ve kitap daha sonra çevrildiği yaklaşık otuz kadar dünya dilinde genel olarak bu isimle, *Hapishane Günlüğü* olarak tanındı.

Ho Chi Minh'in muhafızları kuşkulandırmamak için Çin ideogramlarıyla kaleme aldığı ve yakın yıllarda resmî olarak "Vietnam Ulusal Hazinesi" vasfıyla tanımlanan Günlük, farklı dillerdeki birçok çeviride birbiriyle örtüşmeyen sayıda şiiri kapsamakla birlikte, muhafaza edildiği Vietnam Ulusal Tarih Müzesi kayıtlarına göre 133 şiirden oluşmaktadır. Mavi defterin kapağındaki, yukarda aktardığımız dört dize "epigraf", hemen tüm baskılara günlüğün parçası olarak konan "Dağlarda Yürüyüş" şiiriyse "epilog" olarak kabul edilmektedir.

***

Günlük, çok geniş bir edebî, kültürel birikime sahip olduğu ve uzun siyasal mücadele sürecinde tuttuğu defterlerin birçoğunda şiir ve şiirsel notları olduğu bilinen Ho Chi Minh'i Vietnam ve ezilen dünya halklarının gözünde şair olarak da ayrı bir yere koymuştur. 12,5 x 9,5 cm boyutlarındaki seksen iki sayfalık defterin altmış iki sayfasına yazılmış olan bu şiirler özellikle ABD'nin müdahil oluşuyla 1960'lardan itibaren Vietnam Savaşı olarak anılmaya başlanan ve tüm dünyayı etkisi altına alan cehennemî yıllarda Batı edebî çevrelerinde de özel ilgiye konu olmuştur.

Bu ilginin eserin poetik çok katmanlılığından ziyade çağın bu son devasa Davud-Golyat savaşında yazarının, şairinin kendi kişiliğinde temsil ettiği sarih insanî anlamdan, bu anlamın evrensel karakterinden güç aldığını söylemek mümkündür.

Günlüğün kısa sayılabilecek hacmi boyunca kat ettiği "anlamın" özü ile şairin ve "davasının" özü, naif anlatıyla örülü bu lirik şiirlerde iç içe geçmiş gibidir. Ho Chi Minh'in maddeci diyalektik felsefesi, halkın önem verdiği insanî değerlerin, gündelik hayatta karşılığını bulan köklü maneviyatın canlı tutulmasını yadsımamış, halktaki şiirsel özgürlük tutkusunu dirençle işlemişti. Onun için Vietnam'ın kurtuluş mücadelesi, bir ulusun işgal altındaki geleceğini geri almak kadar, ezilen bir halkın kayıp ruhunu geri almakla da ilgiliydi. Ağır baskı ve yıldırma cenderesindeki devrimci şairin *"hapsedilemez ruhu"*, defterdeki şiirler vasıtasıyla insanlara onları hayata bağlayan erdemlerden, bizi ayakta tutan duyarlılıklardan ve acı çekmemize neden olan şeylerin üstesinden gelme gücünden bahseder.

Dünya ölçeğinde haksızlıklara, eşitsizliklere, adaletsizliklere karşı koyma iradesini ortaya koyan insanların bu iyimser, tutkulu çağrıdan etkilenmemesi, esin bulmaması düşünülemezdi. Bu etki tüm dünyaya yayılmış, millî kurtuluş savaşı önderi siyasetçi Ho Amca'dan olduğu gibi şairden, şiirinden de esin bulmuştur.

ABD emperyalizminin kirli savaşı, cepheden gelen ölüm haberleri ve cenazelerle birlikte Batılı ülkelerde demokratik kamuoyunun harekete geçmesi sonucunu doğurdu. Özellikle ABD'nin üniversite kentlerinde muhalefetin tepkilerinin güçlenmesi üzerine kırım düzeyine varan polis müdahaleleri gerçekleşti. Kültür sanat alanında Vietnam Savaşı'nın yarattığı genel ve özel yıkımları konu edinen eserler hızla çoğalarak etkin bir siyasal protesto dalgasının gelişmesinde pay sahibi oldu. Ünlü yazarlar ve şairler, her daldan sayısız sanatçı ve müzisyen savaşın açmazlarını kitaplarında, şarkılarında, filmlerinde işledi. Yükselen savaş karşıtlığı, Amerikan ordusuna kök söktüren efsanevi Vietkong direnişinin yanında kirli savaşın sonunu getirecek önemli bir etmen olarak kendini gösterdi. Kendisi savaşın 1975'teki sonunu göremese de Ho Chi Minh'in siyasal kişiliğinde somutlaşan "barış getirici saygınlığı" şiirinin "iyimser ışığıyla" da pekişti.

***

1970'lerin ortasında Vietnam Savaşı artık saklanamayan tiksinti verici vahşet ve dehşetiyle sonlara yaklaşırken Ho Chi Minh dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de söylensel bir önder kimliğindeydi. Ankara'nın, İstanbul'un olduğu gibi Edirne'den Kars'a, İzmir'den Diyarbakır'a birçok şehrin duvarlarında büyük kırmızı harflerle adı yazılıyor, yürüyüş ve mitinglerde sloganlara konu oluyordu. Kuşağımızın gençlerinin bugün de anımsayacağı "Ho Ho Ho Chi Minh, İki Üç Daha Fazla Vietnam, Ernesto'ya Bin Selam!" sloganı taşıdığı manî edası ve çağırıcı ritmikliğiyle özellikle gözdeydi. Bu dönemde Ho Chi Minh şiirleri de artık kısmen de olsa Türkçeye aktarılmaya başlanmıştı. Çevirmenler arasında A. Kadir ve Afşar Timuçin'i, Eray Canberk, Ataol Behramoğlu, Gürhan Uçkan'ı anabiliriz. Defterdeki on kadar şiiri dışta bırakarak Ho Chi Minh'in şiirlerini kitap bütünlüğünde bir araya getiren bir çalışma ise *Seçme Şiirler* adı altında Ali Cengizkan'ın çeviri ve çabasıyla sonraki on yılın sonunda, 1990'da yayımlanmıştır.

Elinizdeki kitapla *Hapishane Günlüğü*, yazılışının 80. yılı vesilesiyle Türkçeye ilk kez tam metin olarak aktarılmış olmaktadır.

Andığımız çalışmalarda olduğu gibi biz de çalışmamızda Batı dillerindeki temel çeviri kaynaklarından yararlandık. Günlüğün İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolcadaki farklı çevirilerini kıyaslayarak Türkçede anlaşılabilir ve ulaşılabilir, "mümkün" bir çevirisine varmayı hedefledik. Bunu yaparken şiirlerin yazıldığı Tang üslubunun içerdiği lirik ve melodik yapıyı olabildiği kadar karşılamaya çalıştık. Şairin çok önem verdiği bilinen "doğrudan söz"üyle lirik örüntü arasında denge kurabilmeye özen gösterdik.

Bu vesileyle çalışmalarından yararlandığımız, Günlüğü 1960'ta Fransızcaya aktaran Phan Nhuận başta olmak üzere, 1962'de İngilizceye çeviren Avustralyalı Aileen Palmer (1915-1988), 1970'te Almancaya çeviren Annagret Kirchoff, Martin Jürgens, Arnfrid Astel (1933-2018) ve 1970'te İspanyolcaya çeviren Félix Pita Rodríguez (1909-1990) "yoldaşlarımızı" anmak ve teşekkür etmek isteriz.

1988'de "hapishane"deki uzun sayılabilecek yıllarımdan sonra yayımladığım *Ateş Hırsızları Söylencesi* kitabımdaki şiirlerden biri de "Ho Amca'nın Şiirleri" adını taşıyordu. Esin kaynağı olan şiirlere anıştırmayla ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı toplam beş dörtlükten oluşan Aralık '84 tarihli şiirin son kıtası şöyleydi: *"oradadır işte ho amca'nın şiirleri / gece sabaha dönerken / bir kadının toprağı emziren elleri / ve oğulun şafağa değen mavzeri arasında"* ...

Ho Chi Minh, ünlü defterin son sayfalarındaki "1000 Şair Antolojisi'ni Okurken" adlı dörtlüğü *"Bugün şiirler yazmalıyız, demir ve çelikten söz eden, / ve şair bilmeli, nasıl yönetileceğini bir saldırının."* diye bitirmişti.

"Savaşçı şair"lerin çağıydı!

Emirhan Oğuz
Aralık 2021, İdadağ

Hapishanededir bedenin,
ruhu hapsetmekse ne mümkün.
Güçlü ve soğukkanlı olunmalı
büyük şeyler başarmak için!

Günlüğün İlk Sayfası

Şiir söylemek benim işim değildi hiç
ama şimdi hapiste– ne yapabilirim ki başka?
Beni özgürlüğe yakınlaştıracak mısralar
söylemek için yararlanacağım bu uzun günlerden.

“Bereket ve Onur” Caddesi’nde Tutuklanma

“Bereket ve Onur” denmiş caddenin adına,
orada kestiler yolumu ve hakaret edildi bana:
Vicdanı temiz ve onurlu bir adam olan ben
suçlandım sebepsiz yere casuslukla.

Tsingsi Bölge Hapishanesi'ne Varış

Eski mahkûmlar "Hoşgeldin!" diyor yeni gelenlere.
Ötelerde gökyüzünde, beyaz bulutlar kovalıyor siyah bulutları.
Beyaz ve siyah bulutlar, gidiyorlar özgürce kendi yollarına,
zindanlara atılıyor özgür insanlar yeryüzünde.

Zorlu Hayat Yolu

I

Nice sarp dağlardan ve yüksek doruklardan sonra,
nereden bilebilirdim en büyük tehlikelerle düzlüklerde
karşılaşacağımı?
Dağlarda kaplan çıktı karşıma ve zarar görmeden kurtardım
paçayı,
düzlüklerde insanlarla karşılaştım ve boyladım zindanı.

II

Çin'e gidiyordum Vietnam halkını temsilen,
önemli bir adamla buluşacaktım orada.
Sakin cadde üzerinde bir fırtına patladı aniden
ve onur konuğu olarak tutup attılar beni zindana.

III

Dürüst bir adam olarak biliyorum ki yoktu suçum.
Şimdiyse Çin casusuyum iddiaya bakılırsa.
Görüldüğü gibi, hiç de kolay değil hayat;
tersine, zorluklarla dolu şu sıra.

Sabah

I

Güneş duvarın üstünde yükselir her sabah,
savurur ışınlarını büyük kapıya doğru ama kilitli kalır kapı.
Biliriz hücredeki karanlığa rağmen
dışarıda güneşin doğduğunu!

II

Uyanır uyanmaz, herkes başlar bit avına.
Sabah somunu için gong vurulur saat tam sekizde.
Haydi, gidelim ve yiyelim gönlümüzce!
Çektiğimiz bunca acıdan sonra, güzel günler gelmeli.

Öğle Zamanı

Nasıl da iyi geliyor hücrede yatmak öğle uykusuna!
Derin bir uyku, alır götürür sizi saatlerce.
Ejderhanın[1] sırtında dolaştığımı düşlerim gökyüzünde.
Uyanış ansızın geri getirir beni zindana.

Öğleden Sonra

Saat iki: Açılıyor hücre kapısı temiz hava girsin diye.
Herkes başını kaldırıyor gökyüzünü bir an olsun görmek için.
Ah, istila ediyor kurtarılmış ruhlar özgürlük göğünü!
Biliyor musunuz sizlerden birinin hapiste hasret çektiğini?

Akşam

Yemekten sonra, batıya doğru alçalır güneş.
Her köşeden müzik ve halk şarkıları yükselir:
Küçük bir sanat akademisine dönüşür,
kasvetli Tsingsi zindanı.

Hapishane Yemekleri

Her öğün bir kâse kırmızı pirinç sadece,
sebze yok, tuz yok, et suyu bile yok yanında:
Dışarıdan yiyecek getirtenlerin ara sıra doyuyor karnı,
Açlıktan inliyor geriye kalanlar, dışarıdan yardım olmazsa.

Tutsak Arkadaşın Kavalı

Ansızın hepimizi geçmişe götüren bir kaval sesi.
İçimize dokunur ezgisi, hüzünle yükselir müzik:
Çok uzaklarda, derin bir keder aşar dağları nehirleri;
Tek başına bir kadın, tırmanır gözetleme kulesine, birinin geri dönüşünü arar gözleri...

Prangalar

I

Hain bir canavar gibi açmışlar doymak bilmez ağızlarını,
demir prangalar yutuyor her gece tutsağın ayaklarını;
her birinin sağ ayağına geçirmişler çenelerini,
sadece sol ayağını büküp uzatabilirsin serbestçe.

II

Daha da tuhafı var bu dünyada: İnsanlar itişe kakışa
dalıyorlar içeri, pranga vurdurmak için ayaklarına.
Ancak zincirlendikten sonra rahat uyuyabilirler,
başlarını koyacak yer bile bulamazlar yoksa.

Satranç Oynamayı Öğrenmek

I

Satranç öğreniyoruz zaman geçirmek için.
Binlerce at ve piyade sonsuz bir avda birbirinin peşinde;
şimşek hızıyla hareket ediyorlar saldırıda ve geri çekilmede.
Beceri ve hız üstünlük sağlıyor bize.

II

Her yöne bakmalı gözler, düşünceler enine boyuna tartılmalı.
Saldırıda gözü pek ve acımasız ol.
Yanlış bir hamle savaş dışı bırakır iki savaş arabanı[2] birden.
Doğru andaysa bir piyade tek başına getirebilir zaferi.

III

Her iki tarafta da birbirine denktir kuvvetler
ama zafer sadece tek bir tarafın olacak.
Yanılmaz bir stratejiyle saldır ve geri çekil:
Büyük komutan unvanını böyle hak edersin ancak.

Ay Işığı

Ne şarap var tutsaklar için ne de çiçek.
Ama öylesine güzel ki gece, ne yapmalı kutlamak için?
Havalandırma deliğine gidip hayranlıkla bakıyorum aya
ve deliğin içinden gülümsüyor ay şaire.

Su Payı

Her birimize yarım tas su düşüyor, tercih senin:
Ya yüzünü yıkayacaksın ya çay demleyeceksin!
Yüzünü yıkamak istersen unutacaksın çayı;
yok, çay isterim ben dersen unut yüzünü yıkamayı.

Hasat Şenliği

I

Bir ayna gibi yuvarlak, hasat zamanının dolunayı;
gümüş beyazı ışınları parlıyor tüm yeryüzünde.
Siz, ailece hasat zamanını kutlayanlar,
hatırlayın hapishanede sefalete mahkûm edilmiş olanları.

II

Hapiste biz de kutluyoruz hasat şenliğini
ama biraz keder getiriyor ay ve rüzgâr bize.
Hasat dolunayını kutlamak, özgürlükten yoksun,
yüreğim uzaklaşıyor ayın peşi sıra, gökteki yolunda onun.

Kumar

Hapishane dışında tutukluyorlar kumar oynayanı
ama oynayabilirsiniz artık gönlünüzce bir kez hapisteyseniz.
Şu yakınmayı duyarsınız tutuklulardan sık sık:
"Buraya gelmeyi neden akıl edemedim daha önce hiç?"

Hapsedilen Kumarbaz

Devlet beslemez hapsedilen kumarbazları.
Bu yolla daha hızlı öğrenirler belki, tuttukları yolun yanlışlığını:
"Zengin" tutsaklar bol yemeğin tadını çıkarırken her gün,
açlıktan ağzı sulanan yoksullar döker durur gözyaşı.

Ulusal Bayram'da[3] Tienpao'ya Sevk

Çiçekler ve kâğıt fenerlerle süslenmişti evler:
Ulusal Bayram– Coşkulu bir sevinç içindeydi bütün ülke.
İşte tam o gün zincire vurulup sürgün edildim yine:
Hâlâ kartalın uçuş yönünün tersine esiyor rüzgâr.

Yolda

Sadece yolda kavrayabiliriz bizi bekleyen tehlikeleri.
Bir dağı tırmandığımızda başka bir dağ çıkar karşımıza:
Ama ulaştık mı bir kez sıradağların doruğuna,
binlerce kilometre[4] uzağını algılarız tek bir bakışta.

Gece İnerken

Kuşlar uçuyor yorgun, ormana doğru dinlenecek bir yer
arıyorlar.
Boş gökyüzünde sürükleniyor bir bulut tek başına.
Uzaklarda bir dağ köyünde mısır öğütüyor genç bir kız,
kızarırken ateş gürül gürül yanan sobada.

Lungjuen'de Geceleme

Tırısta koşup durdu "iki atım"[5] hiç durmadan gün boyunca.
Gece "beş baharatlı piliç"[6] gibi bağlayıp yem ettiler beni
soğuğun ve tahta kurularının birleşik hücumuna.
Neyse ki sabahı müjdeleyen sarıasma kuşunun çığlığı yetişiyor
imdada!

Tientung

Her öğün bir kâse pirinç lapası sadece;
gece gündüz gurultuyla inliyor aç mide.
Üç yuanlık beyaz pirinçle beslenemez ki insan,
burada odun tarçın fiyatına, pirinçse altınmış[7] gibi satılırken.

Tienpao'ya Varış

Bugün elli üç kilometre yürüdüm,
giysilerim sırılsıklam, pabuçlarım paramparça.
Uzanacak yer bile yok, bir lağım çukurunun kıyısında,
günün doğmasını bekliyorum gece boyunca.

Hapisteki Kocayı Ziyaret

İçerde, demir parmaklıkların ardında duruyor adam.
Kadın dışarıda, hücreye doğru bakıyor.
O kadar yakınlar, birkaç santim var yok aralarında.
Yine de uzaklar birbirine,
gökyüzünün denizin dibine uzak olduğu kadar.
Kelimelerin söyleyemediğini, ifade etmeye çalışıyor gözleri.
Gözler doluyor her kelime öncesinde.
Kim etkilenmeden izleyebilir ki bu anı, orada durup öylece?

Willkie'nin Karşılanmasıyla İlgili Gazete Haberi Üzerine[8]

İkimiz de Çin'in dostuyuz,
Çungking'e gidiyoruz ikimiz de.
Ama sana onur koltuğunu ayırmışlar,
bense tutsağım merdiven altında.
Neden ayrım uygulanıyor bize,
birine soğuk ve tersine sıcak diğerine?
Budur dünyanın hali eski çağlardan bu yana.
Sular doğuya doğru akar[9] her zaman!

Kendime Öğüt

Olmasaydı kışın soğuğu ve umutsuzluğu,
olmazdı ilkbaharın sıcaklığı ve ihtişamı da.
Sıkıntılar sertleştirdi ve kıvama getirdi beni
ve çeliğe dönüştürdü ruhumu.

Kır Manzarası

Buraya vardığımda, açık yeşildi pirinç başakları.
Şimdiyse sonbahar ve neredeyse tamamlandı hasat.
Nereye baksan yüzü gülüyor köylülerin,
şarkılar ve kahkahalar geliyor pirinç tarlalarından.

Pirinç Lapası Hanı

Yol kenarında, gölgesinde büyük bir ağacın,
kendine "han" adını vermiş, hasırdan bir kulübe.
Ama müşteriler için şarap falan arama bu işletmede:
Hizmet, soğuk pirinç lapası ve beyaz tuzdan ibaret.

Kuoteh'deki Hapishane

Sanki evdeymişiz gibi sorunlarla uğraştığımız tuhaf bir
hapishane!
Odun, pirinç, yağ, tuz; her şeyi parasıyla satın alman gerek.
Tüm hücrelerin önünde birer küçük ocak:
Gün boyu pirinç kaynatılıyor; çorba hazırlanıyor üzerinde.

Gün Doğmadan Yola Çıkış

I

Horozlar sadece bir kez öttü, gece bitmedi henüz.
Ay, yavaşça tepelerin ardına çekiliyor yıldızlar eşliğinde.
Önünde uzun bir yol olan yolcu çoktan yola koyuldu,
soğuk güz rüzgârı kırbaç gibi vuruyor yüzüne.

II

Doğudaki solgun ışık ağır ağır kızarıyor,
süpürülüp atıldı gecenin son gölgeleri.
Yükselen sıcak tüm toprağı kaplıyor
ve içindeki şair uyanıyor, ısınınca yolcu.

Lungan'dan Tungchun Hapishanesi'ne

Bu bölge geniş topraklara sahip ama çok yoksul.
Bu yüzden insanları tutumlu ve çalışkan.
Bu ilkbahar şiddetli kuraklıktan çok zarar görmüşler
ve dediklerine göre toprağın sadece onda ikisi veya üçünü
ekmişler.

Yolda

Ellerimi ve ayaklarımı sımsıkı bağladılarsa da
dağlarda şakıyan kuşları duyuyorum ve orman çiçek kokularıyla dolu.
Kim engelleyebilir bunların özgürce tadını çıkarmamı?
Uzun yolculuğumun yalnızlığını hafifleten şey bu.

Tungchun

11. ayın 2'sinde

Tungchun Hapishanesi neredeyse Pingma'dakiyle aynı:
Bir kâse pirinç lapası her öğün, mideler hep boş.
Ama hiç olmazsa su ve ışık bol burada
ve her gün içeri temiz hava girsin diye iki kez açılıyor hücre...

Tutsaklardan Birinin Kâğıttan Yorganı

Birbirine yapıştırılmış eski ve yeni kitap sayfaları!
Hiç olmamasından iyidir insanın kâğıttan bir yorganının olması.
Siz, yemyeşil sırma kumaşlı yataklarında uyuyanlar,
haberiniz var mı hapishanelerdeki uykusuzlardan?

Soğuk Gece

Soğuk güz gecesinde, yataksız yorgansız, uzanarak ya da
göğsüme çekerek bacaklarımı, çabalıyorum uyumak için boş
yere.
Muz ağaçlarına vuran ay ışığı artırıyor üşüme hissini
ve pencere parmaklıklarının ötesinde, yükselerek içeri bakıyor
Büyük Ayı takımyıldızı.

Urganlar

Uzun bir ejderha dolanmış kollarıma ve ayaklarıma:
Yabancı bir subay sanabilirler beni, omuzları püsküllerle süslü.
Ama subay püskülleri altın ipliklerle dokunmuştur,
benimkilerse örülmüş kaba kenevir iplikleriyle.

Bir Dişe Veda

Sen dostum, sertsin ve gururlusun;
yumuşak ve uzun değilsin dil[10] gibi:
Birlikte paylaştık seninle acı tatlı her şeyi
ama şimdi ikimiz de kendi yoluna!

Bir Asker Kaçağının Karısı

Bir gün, bir daha gelmemek üzere gittin sen,
yanıma yalnızca kederi bırakarak, bir başıma odamızda.
Neyse ki yetkililer acıdı da yalnızlığıma,
beni de buyur ettiler, geçici de olsa bir süre hapiste yaşamaya.[11]

Şaka Gibi

Devlet pirinçle besliyor beni, onun saraylarında yaşıyorum;
muhafızları nöbetleşe koruma hizmeti veriyor bana.
Dağlarını ve ırmaklarını seyrediyorum gönlümce.
Böylesine ayrıcalıklara boğulunca insanlığının tadına varıyor
kişi!

Nanning'e Giderken

Yumuşak urganın yerini demir zincirler aldı. Şıngırdıyorlar
her adımda, sanki yeşim taşından halhal varmış gibi ayağımda.[12]
Casuslukla suçlanan bir tutuklu olarak,
yürüyorum, sanki eski bir hükümet görevlisiymişim gibi
vakarla!

Domuz Taşıyan Gardiyanlar

I

Yürüdüğümüz yol boyunca, domuzları taşıdı gardiyanlar.
Domuzlar omuzlarda seyahat ediyor, insanlar zincirlerle
sürüklenirken.
Bir kez doğal özgürlüğünden yoksun kalmaya görsün kişi,
domuzdan bile düşük oluyor değeri.

II

Binlerce kötülük gelir şu dünyada insanın başına
fakat daha kötüsü yoktur özgürlüğünü yitirmekten.
En basit söz söyleme ve hareket etme hakkından yoksunsanız
eğer,
bir at gibi, bir sığır gibi oradan oraya sürerler sizi.

Tökezleme

Hava henüz karanlık ama zorla yola çıkarttılar bizi.
Yol engebeli, taşlık ve dolambaçlı,
Tökezlememle korkunç bir kuyunun ağzında buldum kendimi.
Az kalsın işim bitiyordu ama son anda sıçrayıp çıktım. Ne şanslıyım!

Nanning'e Giden Teknede

Nanning'e doğru akıntıyla kayıp gidiyor teknemiz.
Ayaklarımız tavana[13] bağlı, darağacında asılı gibiyiz.
Hayat dolu, gelişmiş köyler görüyoruz iki kıyıda da.
Nehrin ortasında, uçarcasına yol alıyor balıkçıların tekneleri.

Nanning Hapishanesi

İşte son model inşa edilmiş bir hapishane!
Hapishane çevresi gece boyunca elektrik lambalarıyla
aydınlatılıyor
ama öğünler bir kâse pirinç lapasından ibaret yine
ve mideler her daim titrek bir protesto halinde!

Hüzün

Savaşın alevleriyle yanıyor tüm dünya
ve insanlar yarışırcasına cepheye koşuyor akın akın.
Bir şey yapamamanın ağır yükü binmiş tutsağın omzuna.
Tek kuruşluk değeri yok soylu emellerimin.

Horoz Öterken

Sen sadece sıradan bir horozsun
ama her sabah ötüyorsun şafağın söküşünü duyurmak için.
Üü-ürü-üüü! İrkilterek uyandırıyorsun insanları uykularından.
Aslına bakılırsa, hiç de önemsiz sayılmaz senin bu işin!

Tutuklu Kumarbazın Ölümü

Bir deri bir kemik kalmıştı artık,
bitirmişti işini onun sefalet, soğuk ve açlık.
Daha dün gece, uyuyordu hemen yanımda
ama bu sabah gitti, sonsuz bahar diyarına.[14]

Yine de Biri Daha

Po Yi ile Chu Tsi[15] reddetti Chou tiranlarının pirincini yemeyi.
Bu adam hükümetin pirinç lapasını geri çevirdi.
Po Yi ile Chu Tsi öldü Suyang Dağı'nda.
Kumarbaz tutuklu açlıktan öldü burada zindanda.

Sigara İçmek Yasaktır!

Sigara içmek burada kesinlikle yasaktır!
Tütünün buluverir kendini acilen gardiyanın cebinde.
Piposunu doldurur gardiyan senin tütününle– Bu onun hakkı!
Ama bir kez daha denersen aynı şeyi, geçirirler kelepçeyi
bileğine!

Alacakaranlık

Şimdi rüzgâr kayalıklarda bıçağını biliyor.
Soğuk sokuşturuyor mızrağını arasından ağaç dallarının.
Uzaklardaki bir tapınağın[16] gong sesi, hızlandırıyor yolcuların adımlarını
ve oğlan çocukları kaval çalıyor, alacakaranlıkta eve doğru sürerken sığırları.

Fiyatlar

Bir tencere pilavı pişirmek altmış kuruş!
Bir leğen sıcak suyun bir yuandır sana bedeli.
Bir yuana satın alabilirsin, değeri altmış kuruş olan bir şeyi.
Böyledir hapishanede alenen belirlenmiş fiyat sistemi.

Uykusuz Bir Gece

İlk nöbet değişimi… ardından ikincisi… üçüncüsü…
Uyuyamıyorum, dönüp duruyorum bir oraya bir buraya sinirle.
Dördüncü değişim, ardından beşincisi... ancak kapanıyor
gözlerim
ve kapanır kapanmaz, beş köşeli yıldız[17] parıldıyor düşümde.

Bir Dostu Düşünmek

O gün nehrin kıyısına kadar eşlik etmiştin bana.
– "Ne zaman döneceksin?" diye sormuştun. – "Başaklar
olgunlaştığında!"
Ama nice zaman geçti ve ürün hasat edildi çoktan,
Bense yabancı bir ülkede oyalanıp duruyorum, tutsağım hâlâ.

Mahkûmlardan Biri İçin Dilekçe

Hepimiz aynı gemideyiz, reddedemeyiz birbirimize yardım etmeyi.
Bu dilekçeyi senin için yazıyorum; doğru olduğuna inanılan bazı ifadeleri kullanarak ilk kez: "Yüce talimatlarınıza uygun olarak!" falan.
Sense, böyle iyi bir iş çıkardığım için teşekkür etmeye doyamıyorsun bana!

Uyuz

Kırmızı ve mavi lekelerle bezeli ipek bir giysi giyinmişiz sanki, ve gitar çalıyormuşa benziyoruz kaşınıp dururken sürekli. İpek giysiler ha? Eh, tabii, ne de olsa onur konuğuyuz biz burada ve aynı dili konuşuyoruz diğer müzisyen arkadaşlarla!

Dibekte Pirincin Dövülüşünü Dinlemek

Kim bilir nasıl eziyet çeker pirinç, dibekte dövülürken!
Fakat pamuk gibi apak, darbeleri yedikçe tane tane çıkar ortaya.
Bu dünyada da aynı şey gelir çoğu kez insanların başına:
Kötü kaderin tezgâhında, dönüşür onlar da parlak yeşim taşına.

Kasım'ın On Biri
[1942]

I

Eskiden Kasım'ın on biri geldiğinde,
Birinci Dünya Savaşı'nın bitişi kutlanırdı Avrupa'da.
Günümüzdeyse kanlı bir savaş azgınca kaplamış beş kıtayı
ve katil Naziler bu durumun baş suçlusu.

II

Çin'in direniş savaşı neredeyse altı yıldır sürüyor:
Tüm dünya biliyor, direnişçilerin kahramanlıklarını.
Zaferin eli kulağında artık ama daha büyük çabalar lazım
karşı saldırı zamanı geldiğinde hazır olmak için.

III

Bütün Asya'da Japonya karşıtı bayraklar dalgalanıyor:
Büyük ya da küçük bayraklar– Bu ikisi farklı tabii...
Esasen büyük bayraklara ihtiyacımız var bizim
ama elbette ki daha küçükleri de bize lazım!

Hava Saldırısı Alarmı
12 Kasım [1942]

Düşman uçakları gökyüzünde gürültüyle ilerliyor.
İnsanlar hızla sığınaklara çekildi, bomboş kaldı ortalık.
Hava saldırısı nedeniyle dışarıya çıkardılar bizi.
Kim takar hava saldırısını, çıkmışız ya hapishaneden!

"Misafirhane"

Hapishanede bir kural vardır: Yeni gelen
lağım çukurunun yanında uyur!
Yani gece esaslı bir uyku çekmek isteyen,
önceden peşin ödeme yapmaya mecbur!

Sabah Güneşi

Hapishaneye giriyor sabah güneşi.
Dumanı dışarı atıyor, dağıtıyor sisi.
Hayatın nefesiyle doluyor bütün yeryüzü
ve gülüşlerle aydınlanıyor tutsakların yüzleri.

Kelime Oyunu[18]

"Hapishane" iminden "İnsan" imini çek,
yerine "Olasılık" imini yerleştir:
Böylece ortaya çıkar "Ulus" sözcüğü.
"Talihsizlik" iminin tepesini kopar:
Böylece ortaya çıkar "Sadakat" sözcüğü.
"Dik Duran İnsan" imini ekle "Kaygı" imine:
Böylece ortaya çıkar "Nitelik" sözcüğü.
"Hapishane" iminden "Bambu Ucunu" kaldır:
Böylece ortaya "Ejderha" çıkar.

Hapishaneden çıkıp gelenler yeniden inşa edebilirler ülkeyi.
İnsanların sadakati talihsizliklerle karşılaşıldığında çıkar açığa.
Haksızlığa karşı koyanlardır gerçekten erdemli olanlar.
Gerçek ejderha çıkıp gelecektir hapishane kapıları açıldığında.

Vietnam'da Alarm

(Xichdao Ajansı'nın, Nanting
gazetesinde yayımlanan bir haberine göre)

Ölüm yeğdir köleliğe! Ülkemin her yerinde
kızıl bayraklar dalgalanıyor yine.
Ne berbat şey böyle bir zamanda eli kolu bağlı olmak!
Ne zaman serbest kalacağım yerimi almak için kavgada?

Çin'de Bir İngiliz Heyeti

18 Kasım [1942]

Amerikalılar çekti gitti, şimdi İngilizlerde sıra.
İyi karşılanıyor bu heyet her tarafta.
Ben de elçiyim, dostluk için ziyaret etmiştim Çin'i.
Fakat farklı bir tarzda gelişti beni misafir edişleri!

Tekrar Ouming'e Sevk

Nanning'e sevk ettiler beni,
sonra geri getirildim tekrar Ouming'e,
oradan oraya sevk ediliyorum durmaksızın,
uzadıkça uzuyor yolculuk. Yeter artık!

Paosiang'ta Köpek Eti

Taze balık yiyorlar Kuoteh'te.
Paosiang'ta köpek eti servisi var.
Anlayacağınız, gardiyanlar bile bazen
lezzetli yemekten faydalanıyorlar!

Yol İşçileri

Yağmurdan sırılsıklam olmuş ve rüzgârın kırbacı altında:
Perişan halde, yorulmadan onarıyorsunuz yolları.
Yaya, atlı ya da arabayla yoldan geçen insanlar,
uğraştığınız bu berbat iş için, hangisi size minnet duyar?

Gardiyanın İç Ettiği Bastonum İçin!

Koca bir ömür dimdik ve güçlüydün yanımda her zaman.
Birlikte nice fırtınalardan, karlı ve sisli zamanlardan geçtik.
Bizi birbirimizden ayıran o hırsıza lanetler olsun!
Belki de aklımızdan çıkmayacak, bize verdiği bu acı hiçbir zaman!

Kilometre Taşı

Ne yüksek ne çok uzak,
ne hükümdar ne kral,
yolun kenarında
küçük bir kilometre taşısın sadece.
Kaybolmasınlar diye
doğru yönü gösteriyorsun,
katetmeleri gereken yolu
söylüyorsun gelip geçenlere.
Az değil yaptığın iş,
hep hatırlayacak insanlar seni.

Pinyang Hapishanesi'ndeki Bebek

Ingaa! Ingaa! Ingaa! Kaçtı gitti benim babam,
korktuğu için asker olmaktan.
Bu yüzden hapishanedeyim şimdi ben,
annemle birlikte, daha altı ayım dolmadan.

Aydınlatma Parası

Hapishaneye girerken, aydınlatma parası
alınır mahkûmdan: Adam başı altı yuan!
Bu karanlık dünyada yani
böylesine ucuz ışığın değeri!

Hapishane Hayatı

Herkesin küçük bir ocağı var
ve türlü ebatlarda birkaç toprak kabı.
Çay yapıyor, sebze pişiriyor, pirinç kaynatıyorlar:
Duman altındayız gün boyu!

Bay Kuo

Sizinle karşılaşmak gerçekten şanstı;
iki su mercimeği[19] öbeğinin bir araya getirilmesi sanki akıntıyla.
Dost canlısı Bay Kuo, "kış günü bir parça mangal kömürü" gibi,
bilmek, sizin gibi insanların hâlâ var olduğunu.

Başgardiyan Bay Mo

Pinyang'ın başgardiyanının altından bir kalbi var:
Mahkûmlar için kendi parasıyla pirinç alıyor.
Prangaları çıkarıyor uyuyabilmemiz için geceleri.
Kimseye eziyet etmiyor, insanca davranıyor herkese.

Laeping'e Giden Trende

Canımız çıkmış haftalarca yürümekten,
bu gün trene biniyoruz sonunda.
Odun kömürü yığınları üstünde otursak da
yürümek zorunda kalmaktan iyidir hiç yoktan.

Bir Adam Kaçmaya Yelteniyor

Hareket halindeki trenden atlıyor adam,
kafasında tek bir şey var: "Özgürlük" düşüncesi!
Neredeyse üç yüz metre uzaklaşıyor, göze almış her şeyi.
Ama yazık! Yakalanıp getiriliyor nöbetçiler tarafından.

Laeping

Hapishane müdürü her gün kâğıt oynuyor hâlâ.
Polis şefi, başka yere sevkini isteyen mahkûmlardan,
para koparıyor zorla. Bölge şefi, pervasızca yürütüyor işini
lambasının ışığı altında. "Uzun Barış" berdevam burada![20]

Liuchow'a Varış
9 Aralık [1942]

Tüm acı ve eziyetler bir gün bitmek zorunda.
Ayın dokuzunda Liuchow'a vardığımızda,
aklımda taptazeydi yüz günlük kâbusun hatırası.
Daha uyanır uyanmaz keder yerleşti suratıma.

Uzun, Sessiz Bekleyiş

En acı kadehtir şarabın dibinde kalan,
ve en zor geçilendir en sondaki kapı.
Bölge valisinin makamı sadece birkaç yüz metre uzakta,
neden bu kadar uzun bekletiyorlar beni burada?

Geceyarısı

Uykudayken dürüst görünür bütün yüzler,
ancak uyandığında iyi veya kötü ortaya çıkar.
İyi veya kötü, doğuştan gelen özellikler değildir:
Çoğunlukla eğitim sorunudur bunlar.

Bölge Valisinin Makamında

Sonuncu maddeye geldik artık diye düşünmüştüm,
ve yakın olduğunu serbest kalacağım günün...
Meğer başka bir madde varmış görüşülecek daha,
Sevk yolu göründü yine, Kweilin'e gitmek zorundayız!

Geçen Dört Aydan Sonra

"Bin gün gibi geçer hapishanede her gün!"
Nasıl da haklıymış bunu derken eskiler!
Zerre insanlık izi taşımayan, dört aydır yaşadığım bu hayat
en az on yıl yaşlandırdı beni.

Dört aydan bu yana karnım doymadı,
dört aydır doğru dürüst uyuyamadım,
giysilerimi değiştiremedim dört aydır
ve dört aydır bir kez bile yıkanamadım.

Bir dişimi kaybettim bu sürede
ve bu sürede çoğu ağardı saçlarımın,
bedenim uyuz yaralarıyla kaplandı,
açlıktan ölmüş bir hayalet gibi bir deri bir kemik ve kederliyim.

Neyse ki sert ve dayanıklıyım artık,
bir adım bile geri adım atmadım bu sürede:
Ruhum ve zihnim dimdik ayakta,
bedenim ne kadar acı çekse de!

Hastalığım Ciddî

Çin'in değişken havası nedeniyle yorgun düştü bedenim.
Vietnam'ın başına gelen kötülüklerden ötürü kalbim sıkışıyor.
Çok berbat şey şu hapishanede hastalanmak!
Ama şarkı söylemeye devam etmek isterim, sızlanmak yerine.

Kweilin'e Varış[21]

Kweilin'de ne tarçın ağacı var ne de orman,
dağlar yüksek ve nehirler derin sadece.
Dev banyan ağacının gölgesinde, korkunç görünüyor hapishane,
gündüzleri karanlık, geceler kasvet keder.

Ayakbastı Parası

Hapishaneye girişte ayakbastı parası alınır herkesten,
neresinden baksan en az elli yuan.
Cebinde paran yoksa yandın,
başını kurtaramazsın eziyetten beladan.

Liuchow'a Geri...

Boşu boşuna geçti bir kırk gün daha,
tarifsiz acılarla boşu boşuna!
Şimdi Liuchow'a geri gönderiyorlar beni.
Dert, dert üstüne, aynı şekilde devam!

Ne Zaman Bitecek?

Liuchow, Kweilin ve sonra tekrar Liuchow.
Ayak topu gibi sürüldüm oradan oraya.
Kwangsi'nin bütün bölgelerini dolaştırdılar suçsuz yere.
Ne zaman bitecek bu gidip gelmeler?

Dördüncü Direniş Bölgesi Siyasi Bürosu'nda

Kwangsi eyaletinin on üç bölgesini dolaştım
ve keyfine vardım tam on sekiz farklı hapishanesinin.
Soruyorum: Söyler misiniz nedir benim suçum?
Yurdumun yanında olmak mı benim suçum?

Sabah Manzarası

Güneş yükselir dağın doruklarında sabahleyin
ve kızıl bir parıltıya boğar yamaçları.
Sadece hapishane önünde bir karanlık gölge kalır,
kapatır güneşin yolunu hücreleri hapishanenin.

Tsingming Şenliği[22]

Tsingming Şenliği günü, ince bir yağmur yağıyor biteviye.
Keder ve acıyla doluyor hapishane sakinlerinin yüreği.
Soruyoruz, "Neredesin, ey özgürlük?" diye!
Hükümet konağını gösteriyor gardiyan, çok uzaklardaki!

Akşam Manzarası

Gün batarken açıyor gül ve soluyor sonra.
Açılıyor ve soluyor kimseler fark etmeksizin.
Fakat kokusu gülün, akıyor hapishanenin derinliklerine,
mahkûmlara hayatın adaletsizliğini ve acısını anlatıyor.

Kısıtlamalar

Özgürlükten yoksun yaşamak, acınacak bir durum gerçekten.
En doğal ihtiyaçlarınız bile düzene bağlanmıştır kısıtlamalarla:
Kapı açıkken, bağırsaklar hazır değildir o an rahatlamaya.
Doğal akış karnınızı sıkıştırdığında, kapanmıştır hücre kapısı.

Uykusuz Geceler

Bitmek bilmeyen uykusuz gecelerde,
yüzden fazla şiir yazdım hapishanedeki yaşam üzerine.
Her dörtlüğün sonunda kalemimi bırakıyor
ve demir parmaklıklar arasından öylece bakıyorum özgür
gökyüzüne.

Dinmeyen Yağmurlar

Dokuz gün kesintisiz yağmura tek bir gün güzel hava!
Bakıyorum da yukarıda gökyüzü gerçekten acımasız.
Pabuçlar paramparça oldu, ayaklarım çamura batmış.
Yine de yürümek zorundayım yılmadan yolumda.

Yitirilen Zamana Yazıklanma

Eziyet etmek için bana, kasten parıldıyor mavi gökyüzü.
Sekiz ayım yitip gitti esaretin pençeleri arasında.
Ve tek bir gün dünyanın altınına[23] bedel.
Ne zaman tadacağım yeniden özgürlük günlerini?[24]

Güz İzlenimleri

I

Saat ona doğru dağların zirvesinde görünüyor Büyük Ayı.
Bir azalıp bir çoğalan şarkıları ağustos böceklerinin, güzün
geldiğini haber veriyor.
Tutsağın umurunda mı mevsimin değişip değişmediği?
Tek bir değişikliğin düşünü kuruyor o: Özgürlüğün!..

II

Geçen yıl güz başlarında özgürdüm.
Bu yıl hapishanede buluyor güz beni.
Ülkem için yaptığım hizmetlere gelince;
şunu iddia edebilirim: Verimli geçti bu güz de tıpkı önceki gibi.

Hapishane Avlusunda Yürüyüş İzni

Bacaklarım keçe gibi olmuş hareketsizlikten.
Sendeliyor ve yalpalıyorum ilk adımdan itibaren.
Hemen sesleniyor başgardiyan arkamdan:
"Hey mahkûm, dön hücrene! Yeter bu kadar oyun!"

Güz Gecesi

Nöbetçi kapının önünde duruyor omuzunda silahıyla.
Yukarıda dağınık bulutlar uzağa taşıyorlar ayı.
Sivrisinekler hava akını filoları oluşturmuş, acımasızca saldırıyorlar,
tahtakuruları manevra yapan tanklar gibi tırmanıyor her yanıma.
Kalbim kilometrelerce koşuyor Vietnam'a doğru,
düşlerim bin iplikli bir yumak sanki, iç içe geçmiş kederimle.
Koca bir yılı suçsuz yere hapishanede geçirdim.
Mürekkep yaptım gözyaşlarımdan, dizelere dönüştürdüm düşüncelerimi.

1000 Şair Antolojisi'ni Okurken

Eskiler, dile getirirlerdi güzelliklerini doğanın:
Kar ve çiçekler, ay ve rüzgâr, sis, dağ ve nehirler.
Bugün şiirler yazmalıyız, demir ve çelikten söz eden,
ve şair bilmeli, nasıl yönetileceğini bir saldırının.

Bir Manzara Resmi Önünde

Chang Fei'in[25] siyah hırpani portresini çiziyor bir ağacın dalları,
Kuan Yu'nu erdemleri[26] üzerine düşürüyor ışığını güneş her zaman.
Bu yıl hiç haber alamadım Vietnam'dan;
Bir kelime de olsa bir ses duymak istiyorum her gün halkımdan.

Güzel Hava

Her şey gelişiyor, döngüsü bu doğanın:
Güzel hava geliyor, yağmurlu günlerden sonra.
Islak giysileri üzerinden çıkarıp atıyor bütün dünya.
Göz alabildiğine uzanan dağlar, seriyor ışıldayan halılarını.
Sıcak güneşin ve temiz rüzgârın altında gülüyor çiçekler.
Yağmurla yıkanmış ağaçların devasa dallarında şarkı söylüyor kuşlar koro halinde.
Isınıyor kalpleri insanların ve hayat uyanıyor yine.
Acılar mutluluğa bırakıyor yerini.
Çünkü böyle istiyor doğa.

Tutsaklıktan Sonra Dağlarda Yürüyüş[27]

Bulutlar dağın zirvesiyle kucaklaşıyor.
Nehir parıldıyor aşağılarda
ayna gibi duru ve lekesiz.
Batıya uzanan dağların[28] sırtında yürüyorum,
yüreğim kıpır kıpır
ve güney göklerine çeviriyorum gözlerimi,
aklımda dostlarım.

Notlar

1. Ejderhalar, Uzakdoğu mitolojisinde doğurganlığın, gecenin, gökyüzünün simgeleridir. Çin ve Vietnamlı egemenlerin de simgeleriydi; önce totem olarak, sonra egemenliklerinin amblemi olarak kullandılar.

2. Eski Çin ordusunun savaş terminolojisine dayanan Çin satrancında piyon "çocuk" ya da "asker", şah "yüzbaşı" ya da "general", kale ve vezir ise "savaş arabası" olarak adlandırılır.

3. Çin'in son imparatorluk hanedanı Çing Hanedanı'nın çöküşüne yol açan 10 Ekim 1911 Wuchang Ayaklanması'nın kutlandığı, "Çifte On Günü" de denilen ulusal bayram.

4. Özgün metinde, "on bin Li": Çince mesafe ölçüsü = 644 m.

5. Bütün gün dinlenmeden yürüyen ayaklar kastediliyor.

6. Çin usulü, baharatlanıp bağlanarak kızartıldıktan sonra ayakları ve gövdesi estetik bir görünüm kazanan piliç; tüm gece prangada hırpalanmış ayaklar kastediliyor.

7. Özgün metinde, "Odun tarçınsa pirinç incidir!"; bir halk deyişine gönderme.

8. Wendell Willkie, Ho Chi Minh'in hapsedildiği aynı yıl, bir Amerikan heyetinin başkanı olarak Çin'i ziyaret etmiştir.

9. Çin'in tüm büyük nehirleri doğuya doğru akar. Bu durum, "Bu işler hep böyle gider" anlamında bir halk deyişine kaynaklık etmiştir.

10. Bazı yorumculara göre Ho Chi Minh dilin farklı önemine vurgu getirmek için "Dil dişin büyük kız kardeşidir" şeklindeki halk deyişine göndermede bulunmaktadır.

11. Askere gitmeyi kabul etmeyen köylülerin eş ve çocukları hapse atılıyordu.

12. Devlet adamları ve önemli hukukçular törenlerde ya da mahkemelerde izleyicilere hitap ederken, değerli taşlardan yapılmış, ahenkli sesler yayan kemerler takıyorlardı.

13. Kuomintang polisleri, mahkûmları naklederken onları başları yere doğru bakacak şekilde ayaklarından tavandaki kamış mengenelere bağlıyorlardı.

14. Özgün metinde, "Dokuz Pınarlar Diyarı". "Ebediyet"in kastedildiği şeklinde yorumlanmıştır.

15. Ahlaki ilkelere bağlılığın sembolü sayılan Yi ve Tsi, İÖ. II. yüzyılın sonlarının yarı efsanevi iki kişiliğiydi. Hanedanlar arası egemenlik savaşını kazanan Chou Hanedanı'nın gıda desteğini özgür iradelerine leke sürecek bir siyasi taviz niteliği taşıyacağı gerekçesiyle reddetmiş, ormana çekilip otlar ve köklerle beslenmiş ve süreç içinde açlıktan ölmüşlerdir.

16. Tapınak: Pagoda; Budist tapınağı.

17. "Beş köşeli yıldız": Vietnam ulusal kurtuluş ve direniş hareketinin simgesi.

18. Ho Chi Minh, Çin ideogramları üzerinde değişiklikler önererek ortaya çıkardığı yeni sözcüklere dayalı bir şiirsel "sonuç", bir anlamda okurun kendi "hisse"sini çıkaracağı bir "kıssa" yapılandırıyor.

19. Su mercimeği: Yılanyastığıgillerden bir su bitkisi.

20. Uzun Barış: "Tai ping": İmparatorluk Çin'inin pax romana'sı; terim, bazen zorla kabul ettirilmiş uzun soluklu barış dönemini ifade eder. Ho Chi Minh, ses benzerliğine yaslanarak Laeping Hapishanesi'nin durumuna göndermede bulunuyor.

21. Kweilin: Çincede, tarçın ağacı ormanı.

22. Tsingming: Çincede, saf berraklık; ayrıca nisan ayının ilk yarısı; eski Çin takviminde hem parlak gökyüzü altında armut ağacının çiçek açtığı mevsim hem de Güney Çin'de sürekli bir yağmurun başlangıcı. Bazı yorumlara göre Ho Chi Minh bu şiirde Tang Hanedanı döneminin ünlü bir melankolik dörtlüğünü yeniden işlemiş, bazı karakterleri değiştirmek yoluyla karamsarlık ve hüzün halinden umutlu ve iyimser bir duyguya geçişi sağlamak için zekice bir ironik anlatım kurgulamıştır.

23. Özgün metinde, "1000 Tael". Tael; dönemin, aynı ağırlıktaki gümüşün fiyatına eşdeğer Çin para birimi.

24. Yurtsever Phan Chau Trinh'in 1900'lerin başında, Vietnam'ın bağımsızlığını yitirdiği günlerde eğitimli kesime yaptığı, "Boyun mu eğeceğiz yüz yıl daha boyunduruğa / Ne zaman tadacağız yeniden özgürlük günlerini?" şeklindeki ünlü çağrıdan bir tümceye gönderme.

25. Chang Fei ve Kuan Yu: Çin'de "Üç Krallık" döneminde, yani İS. III. yüzyılda yaşamış iki general.

26. Özgün metinde, "kalbi". Bazı yorumlara göre Ho Chi Minh, Çince yazı karakterlerindeki simgesel ifade olanaklarını kullanarak General Kuan Yu'nun tutku ve bağlılığına göndermede bulunmaktadır.

27. Bu şiir, Ho Chi Minh'in *Hapishane Günlüğü* defterinde yer almaz ancak onun bütünleyen parçası olarak ilk edisyona dahil edilmiştir. 1942'de Ho'nun ortadan kaybolmasından yaklaşık iki yıl sonra, hapiste öldüğü ve gömüldüğü sanılan önderin hayatta olduğu anlaşılır. O sıralar Cao Bang gerilla direnişini yöneten Vo Nguyen Giap'ın eline, Chung King'de yayın yapan bir gazetenin yeni bir sayısı geçer. Gazetenin kenarında, öldüğü sanılan kişinin kesin yaşam işareti olarak onun tanıdık el yazıyla yazılmış bu dizeler vardır.

28. Özgün metinde "Si fong ling". Gerçekte, Ho Chi Minh'in hapisten çıktıktan sonra geldiği Liu Chou'dan görünen dağ kütlesi.

İçindekiler

Sunuş *9*

•

Günlüğün İlk Sayfası *21*
"Bereket ve Onur" Caddesi'nde Tutuklanma *22*
Tsingsi Bölge Hapishanesi'ne Varış *23*
Zorlu Hayat Yolu *24*
Sabah *26*
Öğle Zamanı *27*
Öğleden Sonra *28*
Akşam *29*
Hapishane Yemekleri *30*
Tutsak Arkadaşın Kavalı *31*
Prangalar *32*
Satranç Oynamayı Öğrenmek *33*
Ay Işığı *35*
Su Payı *36*

Hasat Şenliği *37*
Kumar *39*
Hapsedilen Kumarbaz *40*
Ulusal Bayram'da Tienpao'ya Sevk *41*
Yolda *42*
Gece İnerken *43*
Lungjuen'de Geceleme *44*
Tientung *45*
Tienpao'ya Varış *46*
Hapisteki Kocayı Ziyaret *47*
Willkie'nin Karşılanmasıyla İlgili
Gazete Haberi Üzerine *48*
Kendime Öğüt *49*
Kır Manzarası *50*
Pirinç Lapası Hanı *51*
Kuoteh'deki Hapishane *52*
Gün Doğmadan Yola Çıkış *53*
Lungan'dan Tungchun Hapishanesi'ne *55*
Yolda *56*
Tungchun *57*
Tutsaklardan Birinin Kâğıttan Yorganı *58*
Soğuk Gece *59*
Urganlar *60*
Bir Dişe Veda *61*
Bir Asker Kaçağının Karısı *62*
Şaka Gibi *63*
Nanning'e Giderken *64*
Domuz Taşıyan Gardiyanlar *65*
Tökezleme *67*
Nanning'e Giden Teknede *68*
Nanning Hapishanesi *69*
Hüzün *70*
Horoz Öterken *71*
Tutuklu Kumarbazın Ölümü *72*
Yine de Biri Daha *73*

Sigara İçmek Yasaktır! *74*
Alacakaranlık *75*
Fiyatlar *76*
Uykusuz Bir Gece *77*
Bir Dostu Düşünmek *78*
Mahkûmlardan Biri İçin Dilekçe *79*
Uyuz *80*
Dibekte Pirincin Dövülüşünü Dinlemek *81*
Kasım'ın On Biri [*1942*] *82*
Hava Saldırısı Alarmı *84*
"Misafirhane" *85*
Sabah Güneşi *86*
Kelime Oyunu *87*
Vietnam'da Alarm *88*
Çin'de Bir İngiliz Heyeti *89*
Tekrar Ouming'e Sevk *90*
Paosiang'ta Köpek Eti *91*
Yol İşçileri *92*
Gardiyanın İç Ettiği Bastonum İçin! *93*
Kilometre Taşı *94*
Pinyang Hapishanesi'ndeki Bebek *95*
Aydınlatma Parası *96*
Hapishane Hayatı *97*
Bay Kuo *98*
Başgardiyan Bay Mo *99*
Laeping'e Giden Trende *100*
Bir Adam Kaçmaya Yelteniyor *101*
Laeping *102*
Liuchow'a Varış *103*
Uzun, Sessiz Bekleyiş *104*
Geceyarısı *105*
Bölge Valisinin Makamında *106*
Geçen Dört Aydan Sonra *107*
Hastalığım Ciddî *109*
Kweilin'e Varış *110*

Ayakbastı Parası *111*
Liuchow'a Geri... *112*
Ne Zaman Bitecek? *113*
Dördüncü Direniş Bölgesi Siyasi Bürosu'nda *114*
Sabah Manzarası *115*
Tsingming Şenliği *116*
Akşam Manzarası *117*
Kısıtlamalar *118*
Uykusuz Geceler *119*
Dinmeyen Yağmurlar *120*
Yitirilen Zamana Yazıklanma *121*
Güz İzlenimleri *122*
Hapishane Avlusunda Yürüyüş İzni *124*
Güz Gecesi *125*
1000 Şair Antolojisi'ni Okurken *126*
Bir Manzara Resmi Önünde *127*
Güzel Hava *128*

•

Tutsaklıktan Sonra Dağlarda Yürüyüş *131*

Notlar *135*

Ho Chi Minh (1890-1969) 1942 yılının Ağustos ayında Vietnam-Çin sınırını geçerken gözaltına alınan Ho Chi Minh, insanlık dışı koşullarda bir yıldan fazla tutuklu kaldı. *Hapishane Günlüğü,* Ho'nun bu süreçte klasik Çin şiirinin "Tang" formuyla yazdığı şiirlerden oluşmaktadır. Ho bu şiirlerde, baskı altındaki tutsağın umutlarını ve gelecek düşlerini iyimser bir söylemle yansıtır. Kendi deyişiyle bu karanlık günlerden onu "özgürlüğe yakınlaştıracak dizeler söylemek" için yararlanmıştır. Böylece, prangalı mahkûmların yağmur altında geçtikleri dağ yolu ya da karanlık hücreye sızan ışık huzmesi üzerine yazılan yalın dörtlükler genel siyasal mücadelenin metaforları haline gelir. 20. Yüzyıla damgasını vurmuş bir milli kurtuluş savaşı önderinin, sadece "siyasal direnç bildirisi" olmakla kalmayan, otuza yakın dünya diline çevrilmiş ve "Vietnam Ulusal Hazinesi" sıfatıyla anılan alçak gönüllü, lirik şiirleri.

ISBN: 978-605-314-566-0

9 786053 145660

KDV'den muaftır.